

УДК 658:664

Л. В. Іванченкова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Одеська національна академія харчових технологій

DOI: 10.32702/2306-6792.2019.5.47

МАТЕРІАЛЬНО-ФІНАНСОВА ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

L. Ivanchenkova,
candidate of economic sciences, assistante professor, associate professor
of department accounting and audit, Odessa national academy of food technologies

MATERIAL-FINANCIAL BALANCE SHEET IN FOOD BUSINESS ACTIVITIES AND ITS ROLE IN THE FORMATION OF FINANCIAL AND ECONOMIC RESULTS

У статті досліджено питання забезпечення матеріально-фінансової збалансованості на підприємствах харчової промисловості, розглянуто основні її принципи і завдання в контролі за формуванням фінансово-економічних результатів. Доведено, що дія економічних законів сучасного ринку й організація економічного механізму управління діяльністю харчових підприємств об'єктивно обумовлюють необхідність підтримки збалансованості на належному рівні, що сприятиме динамічності й плановірності процесу відтворення й розвитку виробництва. Обґрунтовано необхідність врахування об'єктивних вимог сучасних економічних законів для того, щоб не було збоїв у роботі організаційно-економічного механізму, прояву тенденції зниження ступеня збалансованості, тому що це може негативно відбитися на динаміці економічного розвитку підприємства. Важливе значення для забезпечення й підтримки збалансованості платоспроможного попиту та пропозиції харчових товарів має фінансове планування.

The article deals with the issues of ensuring material and financial equilibrium at food industry enterprises, examining its main principles and tasks in controlling the formation of financial and economic results. It is proved that the effect of the economic laws of the modern market and the organization of the economic mechanism of food business management objectively determine the need to maintain a balance at the appropriate level, which will promote the dynamism and planning of the process of reproduction and development of production. The necessity of taking into account the objective requirements of modern economic laws is substantiated in order to ensure that there were no failures in the work of the organizational and economic mechanism, the tendency to decrease the degree of balance, as it can negatively affect the dynamics of economic development of the enterprise. An important reserve for improving the efficiency of production and increasing cash savings is to improve quality. In the processing of raw materials of high quality, the output of finished products increases, the demand for productive capacity increases, productivity increases, and the cost of production is significantly reduced. The imbalance in the field of industrial consumption and accumulation is manifested in the difficulty of using funds from the funds for development of production and depreciation, in excess of financial resources for capital investment over material and labor, which creates preconditions for spraying funds on numerous objects, exceeding norms of unfinished construction and stocks of uninstalled equipment.

The final results of the work of industries, associations and enterprises characterize the profitability, the level of which is determined by the ratio of profit to the cost of fixed assets and working capital or to the cost of production. The estimation of the efficiency of current expenditures for the development of certain types of products is carried out on three indicators of profitability, calculated as the ratio of profit to the cost, the value of fixed assets and working capital and the cost of processing. Financial planning is important for ensuring and maintaining the balance of solvent demand and supply of food products.

Ключові слова: фінансово-економічні результати, фінансово-господарський контроль, матеріально-фінансова збалансованість, підвищення ефективності, рентабельність, рентабельність виробництва, харчові підприємства.

Key words: financial and economic results, financial and economic control, material and financial equilibrium, efficiency improvement, profitability, profitability of production, food enterprises.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Фінансово-господарський контроль на підприємствах харчової промисловості, як і кожна система, повинен бути раціонально

організований, тобто всі елементи системи впорядковані, приведені в системний взаємозв'язок, обумовлений цільовою функцією. Впровадження наукової організації у фінансово-

господарський контроль на підприємствах вимагає координації й взаємного ув'язування цілого ряду різномірних за технічним характером процесів, які виконуються фахівцями різних професій. Крім того, методи управління, засновані на практичному досвіді керівника, не забезпечують оптимальності організаційного процесу в умовах інноваційного розвитку підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Методичною і теоретичною основою дослідження результатів фінансово-економічної діяльності на підприємствах стали наукові праці: Н. Брюховецької, О. Вартанова, Н. Дмитрієвої, О. Гетьман, Н. Євдокимової, Т. Загорної, А. Лігоненко, Т. Костенко, А. Крепкого, І. Кривов'язюка, В. Раппопорта; діагностиці фінансового стану — Т. Берднікової, О. Виборової, А. Костирко, О. Мороза, А. Терехуха; управлінню фінансово-господарською діяльністю — І. Бланка, О. Гавриша, П. Круша, В. Савчука, А. Сігайова, Д. Стеценка, А. Шегди. Проте у працях зазначених авторів не в повній мірі досліджено питання матеріально-фінансової збалансованості і її ролі у формуванні фінансово-економічних результатів, що визначає подальшу необхідність дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є вивчення особливостей матеріально-фінансової збалансованості і її ролі у формуванні фінансово-економічних результатів харчових підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наявність товарно-грошових відносин, сила закону вартості, а також ринковий базис ведення господарства обумовлюють особливу роль матеріально-фінансової збалансованості в досягненні загальної збалансованості економіки. Як відомо, стан матеріально-фінансової збалансованості в силу своєї специфіки досить рухливий, ступінь його досягнення постійно коливається, трохи відхиляючись від оптимальної, що є цілком закономірним. Однак порушення матеріально-фінансової збалансованості, проявляючись в остаточному підсумку як перевищення платоспроможного попиту над пропозиціями товарів і платних послуг, знижує роль кредиту й грошей у стимулюванні нагромаджень й ощадливого використання ресурсів, у рості продуктивності праці, у впливі на ефективність суспільного виробництва.

Незбалансованість у сфері виробничого споживання й нагромадження проявляється в ускладненнях при використанні за призначенням коштів з фондів розвитку виробництва й амортизації, у перевищенні фінансових ресурсів на капітальні інвестиції над матеріальними й трудовими, що створює передумови для розпилення коштів по численних об'єктах, перевищення норм незавершеного будівництва й запасів невстановленого устаткування.

Першопричиною матеріально-фінансової незбалансованості є порушення оптимального співвідношення загальної маси функціонуючих товарів і грошей, такого співвідношення, що забезпечує абсолютну рівність грошей і товарів на стадії зміни форм вартості, тобто рівність платоспроможного попиту та пропозиції.

Важливе значення для забезпечення й підтримки збалансованості платоспроможного попиту та пропозиції харчових товарів має фінансове планування. Основними формами грошових нагромаджень харчових підприємств є прибуток, амортизація. Також відповідно до методики обліку витрат на виробництво й реалізацію продукції до складу грошових нагромаджень включаються внески на соціальне страхування й суми відсотків за користування короткостроковими кредитами, що відносяться на собівартість продукції й ін. [1 с. 371].

Харчове виробництво за своєю природою є товарним виробництвом. Необхідність товарного виробництва визначена суспільним поділом праці, характером праці, принципом його оплати й всією системою виробничих відносин.

На основі розвитку ринкової економіки й удосконалювання форм і методів управління господарством повинне відбуватися зміцнення й розвиток фінансів підприємств і галузей національного господарства. У результаті розвитку спеціалізації й концентрації аграрного виробництва на базі міжгосподарської кооперації й агропромислової інтеграції виникли фінанси міжгосподарських організацій й агропромислових об'єднань, що входять складовою частиною у фінанси агропромислового виробництва.

Правильне розуміння сутності фінансів підприємств і галузей національного господарства досить важливо не тільки для теорії такого питання, але також і для практичного здійснення фінансової роботи на підприємствах й об'єднаннях. Від ступеня наукової обґрунтованості організації фінансових служб на всіх рівнях управління галузями національного господарства, чіткого розмежування прав, обо-

в'язків і функцій між всіма економічними підрозділами підприємств, об'єднань, багато в чому залежить зростання обсягів виробництва й реалізації продукції, зниження її собівартості й збільшення прибутку [2, с. 27].

Отже, грошові відносини харчових підприємств, пов'язані з реалізацією продукції (послуг) і оплатою праці, є фінансовими відносинами.

Фінансова робота на великих підприємствах й в об'єднаннях харчової промисловості, як правило, здійснюється фінансовим (фінансово-економічним) відділом, що є самостійним структурним підрозділом.

На невеликих підприємствах фінансова робота може виконуватися фінансовим сектором у складі фінансово-збутового, бухгалтерсько-фінансового відділу або іншого підрозділу підприємства, а в деяких випадках працівниками бухгалтерії.

На апарат фінансових служб підприємств й об'єднань покладений ряд обов'язків у сфері: фінансового планування; організації й здійснення розрахунків; економічної роботи, виконаної разом з іншими відділами й службами; контролю; аналізу фінансово-економічної діяльності; подання фінансових звітів і документів.

Фінансова робота у інтегрованих об'єднаннях, як правило, здійснюється фінансовим відділом, що є самостійним структурним підрозділом. У ряді випадків вона може виконуватися фінансовим сектором у складі фінансово-збутового, бухгалтерсько-фінансового або іншого відділу. Фінансовий відділ здійснює операції, пов'язані з фінансовим і кредитним плануванням, фінансуванням і кредитуванням основної діяльності, капітального будівництва й капітального ремонту. Він також виконує всю оперативну роботу з розрахунків з постачальником, покупцями, фінансовими органами; контролює хід виконання фінансового плану й проводить його аналіз [3 с. 201].

На відміну від виробничих об'єднань корпоративного типу, де фінансові відносини централізовані, організація фінансової роботи в об'єднаннях у формі холдингу, кластеру, альянсу здійснюється на основі децентралізованих фінансових відносин.

Велике значення має раціональна структура фінансової служби на всіх рівнях управління харчовою промисловістю, чітке розмежування функцій між відділами, секторами й групами фінансового апарату, підвищення кваліфікації фінансових працівників, тісний взаємозв'язок і узгодженість із іншими економіч-

ними підрозділами підприємств, об'єднань. Як відомо, для оцінки економічної ефективності виробництва підприємств, об'єднань і галузей національного господарства застосовується показник рентабельності, що комплексно відображає ступінь використання виробничих фондів, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

У харчовій промисловості сформована структура виробничих засобів, ступінь використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, застосовувана система ціноутворення на сільськогосподарську сировину й продовольчі товари й інші фактори в цілому забезпечують мінімальний рівень рентабельності.

Складність структури агропромислового виробництва визначає різні рівні рентабельності сільськогосподарської сировини й продуктів його переробки. Прийнято вважати, що для здійснення розширеного відтворення в умовах ринку основі оптимальний рівень повинен становити 35—40% до собівартості продукції. У практичній діяльності агропромислових формувань багато видів сільськогосподарської сировини, готової продукції є низькорентабельними або навіть збитковими, а по інших продуктах рівень рентабельності перевищує середній по галузі [4, с. 96].

Основною сировиною для харчової промисловості є продукти сільського господарства. Кількість сировини, його асортименти, фізико-технічні й хіміко-біологічні властивості вирішальною мірою визначають техніко-економічні показники виробництва і якості харчової продукції. Сільськогосподарська продукція є вихідною сировиною для переробних цехів і заводів. Тому для забезпечення необхідного рівня рентабельності в проміжних виробничих ланках у цінах на сировину й продукти його переробки повинен передбачатися необхідний виторг для відшкодування витрат. Але цього не відбувається, що веде до занепаду сировинної бази.

Сільськогосподарська сировина надходить у переробні підприємства за заниженими цінами. Таке положення обумовлене тим, що в цей час сільськогосподарська сировина виробляється в основному аграрними підприємствами, що не мають переробних потужностей й змушені реалізувати сировину переробним підприємствам за невисокою для себе ціною.

Основним напрямом підвищення рентабельності агропромислового виробництва й вироблення продовольчих товарів повинне стати систематичне зниження витрат на базі посилення спеціалізації й концентрації виробництва,

росту технічної оснащеності прогресивними видами машин й устаткування, випереджальний ріст продуктивності праці в порівнянні з підвищенням його оплати, раціональне використання виробничих фондів, сировинних, матеріальних і фінансових ресурсів, скорочення непродуктивних витрат і втрат [5].

Інтеграція сільського господарства з галузями харчової промисловості повинна сприяти концентрації й спеціалізації виробництва, збільшенню товарності рослинної й тваринної сировини й продуктів їх переробки.

Найбільшу віддачу дає аграрне виробництво у складі вертикально-інтегрованих агропромислових об'єднань, де спеціалізація сільських і промислових ланок створює єдиний технологічний процес виробництва сільськогосподарської сировини, її зберігання й промислової переробки. Співвідношення між промисловістю й сільським господарством усередині агропромислових об'єднань постійно змінюється. Це в основному пов'язане з розвитком матеріально-технічної бази агропромислового виробництва й насамперед сільського господарства, а також спеціалізацією й концентрацією вирощування окремих видів продукції.

За останні роки відбулися зміни й у концентрації виробництва основних видів сільськогосподарської сировини. Провідне місце в системі агропромислової інтеграції сільськогосподарських і переробних підприємств належить виноградно-виноробним об'єднанням та олійно-жировим, механізм регулювання діяльності яких найбільш відпрацьований.

Збільшення випуску продовольчих товарів, підвищення техніко-економічних показників роботи агропромислових галузей, включаючи й рівень рентабельності виробництва, значною мірою залежать від забезпечення переробної промисловості сільськогосподарською сировиною належної якості. Окремі підприємства й галузі харчової промисловості нерівномірно забезпечуються сільськогосподарською сировиною власного виробництва.

Збільшення грошових нагромаджень агропромислових формувань безпосередньо пов'язане зі зростанням суспільного виробництва й підвищенням його ефективності.

Головними факторами росту грошових нагромаджень є збільшення випуску продовольчих товарів поліпшеної якості, зниження витрат на їх виробництво, послідовне проведення спеціалізації й концентрації вирощування, заготівлі, транспортування, зберігання й переробки сільськогосподарської продукції, впровадження інновацій, підвищення продуктив-

ності праці, ощадливе й раціональне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, скорочення непродуктивних витрат і втрат [6, с. 109].

Розвиток агропромислової інтеграції органічно з'єднує виробництво, заготівлю, зберігання й переробку сільськогосподарської сировини з реалізацією кінцевої готової продукції, створює сприятливі умови для поліпшення якості й сортового складу виробництва продукції рослинництва й тваринництва, розширення асортиментів продуктів харчування й підвищення їх якості.

Досвід роботи агропромислових об'єднань показує, що в галузях з найбільш розвиненим рівнем спеціалізації виробництва й агропромислової інтеграції швидкими темпами ростуть обсяги випуску продукції й грошових нагромаджень. У галузях харчової промисловості з найбільш розвиненим рівнем агропромислової інтеграції ріст випуску продукції й грошових нагромаджень значно вище, ніж в інших галузях.

На сучасному етапі розвитку агропромислового виробництва ріст грошових нагромаджень залежить не тільки від спеціалізації й агропромислової інтеграції, але й від його інтенсифікації, впровадження інновацій, механізації й автоматизації виробничих процесів. Агропромислові об'єднання й підприємства повинні постійно здійснювати заходи щодо прискорення інноваційного процесу, розробки й використання нових високоефективних технічних рішень, підвищення якості продукції.

Впровадження інновацій дозволяє збільшувати обсяги переробки сільськогосподарської сировини безперервним способом і скорочувати її втрати.

Важливим джерелом росту обсягів виробництва харчової продукції, збільшення грошових нагромаджень в агропромислових формуваннях є подальше підвищення продуктивності праці на основі комплексної механізації робіт, що забезпечує значну економію трудових витрат, зниження собівартості й підвищення рентабельності виробництва. У цей час основні польові роботи (оранка, посів зернових культур, цукрового буряку, збирання зернових і силосних культур) майже повністю механізовані. Удосконалюються технології посіву овочів, посадки картоплі, міжрядної обробки посівів цукрового буряку, кукурудзи, а також сінокосіння, очищення зерна, збирання комбайнами кукурудзи на зерно, збирання комбайнами, навантаження зерна при вивезенні зі току, навантаження добрив й ін. [7, с. 103].

Разом з тим технічна оснащеність сільсько-го господарства не повною мірою дозволяє здійснити механізацію всіх видів сільськогосподарських робіт, у результаті чого допускаються численні порушення технології оброблення продукції рослинництва, втрати її при збиранні й повільно знижується частка ручної праці.

Значну віддачу в сільськогосподарському виробництві дають інноваційні технології, орієнтовані на забезпечення високих стабільних урожаїв, найбільш раціональне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Підвищення продуктивності праці й зниження трудомісткості виробництва продукції — вирішальна умова розвитку всіх галузей агропромислового виробництва. З ростом технічної оснащеності агропромислових об'єднань і харчових підприємств, поліпшенням організації праці й підвищенням професійного рівня працівників збільшується вироблення продукції на кожного працюючого й грошові нагромадження. Ці зміни відбиваються на рівні норм виробітку. Застосування технічно обгрунтованих норм виробітку, що відповідають досягнутому рівню техніки й технології, прогресивній організації виробництва й враховують передовий досвід, дозволяє підвищувати продуктивність праці, послідовно здійснювати принцип його оплати залежно від кількості і якості праці.

Впровадження технічно обгрунтованих норм виробітку в поєднанні з матеріальними й моральними стимулами дозволяє швидше освоювати вироблення нових асортиментів продукції, краще використати устаткування й виробничі потужності, підвищувати ефективність виробництва. Водночас заниження норм виробітку є однією із причин перевитрати фонду заробітної плати й порушення співвідношення між темпами росту продуктивності й оплати праці.

В агропромислових об'єднаннях, що займаються переробкою сільськогосподарської сировини, у структурі собівартості продукції близько 90% займають матеріальні витрати. У цих умовах особливого значення набуває економія сировини й матеріалів. Поліпшення планування основних видів сировини й допоміжних матеріалів безпосередньо пов'язане із впровадженням нових технологій, поліпшенням організації заготівлі, зберігання й переробки, удосконалюванням системи їх нормування.

Встановлення технічно обгрунтованих норм витрати сировини й матеріалів на вироблення харчової продукції дає можливість оцінювати раціональність застосування технології вироб-

ництва, на них базується організація виробництва, режим роботи устаткування й контроль за витратою ресурсів. Необхідною умовою підвищення прогресивності нормативної бази є забезпечення систематичного перегляду виходу продукції з вихідної сировини з урахуванням впровадження інновацій й удосконалювання виробництва.

З метою посилення режиму економії у витраті сировинних ресурсів, зниження матеріалоемності продукції й підвищення відповідальності управлінських, інженерно-технічних працівників за дотримання норм витрати сировини й матеріалів, необхідно підсилити контроль за їх використанням, а також за розробкою норм природних втрат, підвищенням їх обгрунтованості й прогресивності.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Організація економічного механізму управління діяльністю харчових підприємств об'єктивно обумовлюють необхідність підтримки збалансованості на належному рівні, що сприятиме динамічності й плановірності процесу відтворення й розвитку виробництва. Дослідження показали необхідність врахування об'єктивних вимог сучасних економічних законів для того, щоб не було збоїв у роботі організаційно-економічного механізму, прояву тенденції зниження ступеня збалансованості, тому що це може негативно відбитися на динаміці економічного розвитку підприємства. Важливе значення для забезпечення й підтримки збалансованості платоспроможного попиту та пропозиції харчових товарів має фінансове планування.

Значним резервом росту економічної ефективності й збільшення грошових нагромаджень на підприємствах харчової промисловості є комплексне використання сільськогосподарської сировини, скорочення обсягів відходів та раціональне використання вторинних продуктів. Вирішення проблеми комплексного використання сільськогосподарської сировини, включаючи переробку відходів виробництва й вторинних ресурсів за рахунок більш повного оснащення об'єднань і підприємств необхідними видами устаткування, дозволить додатково виробити багато видів продукції й збільшити грошові нагромадження агропромислових формувань.

Важливим резервом підвищення ефективності виробництва й збільшення грошових на-

громаджень є поліпшення якості. При переробці сировини високої якості збільшується вихід готової продукції, зменшується потреба у виробничих потужностях, підвищується продуктивність праці, значно знижується собівартість продукції.

На величину прибутку й рівень рентабельності впливає багато факторів, які, у свою чергу, є узагальнюючими показниками використання на підприємстві матеріальних, трудових й фінансових ресурсів. Аналіз прибутку для визначення його значення у забезпеченні фінансово-економічної стійкості харчового підприємства передбачає дослідження факторів, що впливають на розмір прибутку.

Література:

1. Фінансово-економічна діяльність підприємства: Головка В.І. Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека: навч. посіб. / В.І. Головка, А.В. Мінченко, В.М. Шарманська. — Київ: Центр навчальної літератури, 2006. — 448 с.

2. Василенко В.О. Стратегічне управління: навч. посіб. / В.О. Василенко, Т.І. Ткаченко — К.: ЦУЛ, 2003. — 396 с.

3. Маринич Т.О. Корпоративний аналіз індикаторів фінансової стабільності України / Т.О. Маринич // Механізм регулювання економіки. — 2010. — № 3. — Т. 1. — С. 218—226.

4. Сухоруков А.І. Проблеми фінансової безпеки України: монографія / А.І. Сухоруков. — НПІМБ, 2005. — 140 с.

5. Хомин П.Я. Формування звітності в підсистемах фінансового, управлінського й податкового обліку: монографія / П.Я. Хомин. — Тернопіль: Економічна думка, 2004. — 288 с.

6. Проблеми цінової та фінансової стабільності й інноваційного розвитку в Україні: монографія / [Т.С. Смовженко, О.І. Петрик, Б.І. Пшик та ін.]; за ред. А.Я. Кузнецової. — К.: УБС НБУ, 2010. — 263 с.

7. Bondarenko S., Lagodienko V., Sedikova I., Kalaman O. Application of project analysis software in project management in the pre-investment phase. International Journal of Mechanical Engineering and Technology, Vol. 9, Issue 13, December 2018, pp. 676—684.

References:

1. Golovko, V. I. Minchenko, A. V. and Sharman's'ka, V. M. (2006), *Finansovo-ekonomichna diial'nist' pidpriemstva: kontrol', analiz ta bezpeka* [Financial and economic activity of the enterprise: control, analysis and security], Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine.

2. Vasilenko, V.O. and Tkachenko, T. I. (2003), *Stratehichne upravlinnia* [Strategic Management], TsUL, Kiev, Ukraine.

3. Marinych, T. O. (2010), "Corporate analysis of indicators of financial stability in Ukraine", *Mechanism of regulation of the economy*, vol. 3, no. 1, pp. 218—226.

4. Sukhorukov, A.I. (2005), *Problemy finansovoi bezpeky Ukrainy* [Problems of Financial Security of Ukraine], NPIMB, Kyiv, Ukraine.

5. Khomin, P.Ya. (2004), *Formuvannia zvitnosti v pidsystemakh finansovoho, upravlins'koho j podatkovoho obliku* [Formation of reporting in the subsystems of financial, managerial and tax accounting], *Economic Thought*, Ternopil, Ukraine.

6. Smovzhenko, T. S. Petrik, O. I. and Psik, B. I. (2010), *Problemy tsinovoi ta finansovoi stabil'nosti j innovatsijnoho rozvytku v Ukraini* [Problems of Price and Financial Stability and Innovation Development in Ukraine], UBS NBU, Kyiv, Ukraine.

7. Bondarenko, S. Lagodienko, V. Sedikova, I. and Kalaman, O. (2018), "Application of project analysis software in project management in the pre-investment phase". *International Journal of Mechanical Engineering and Technology*, vol. 9, no. 13, pp. 676—684.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2019 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Видання включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІКИ

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73